ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»

ГУМАНІТАРНИЙ ПРОСТІР НАУКИ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

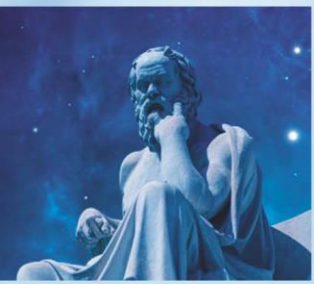

30 листопада 2018 р.

Переяслав-Хмельницький

№20

УДК 001
ББК 72В7
Г 94

«Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи»: зб. Матеріалів XX Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф., 30 листопада 2018 р. – Переяслав-Хмельницький, 2018. – Вип. 20. – 391 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України, ректор ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;
Енсенов К.А. − кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії держави КН МОН Республіки Казахстан;
Лукашевич О.М. – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та культури України ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», генеральний директор Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»;
Рик С.М. – кандидат філософських наук, доцент, проректор з наукової роботи ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;
Коцур В.В. – кандидат політичних наук, голова Ради молодих учених університету;
Гайдаєнко І.В. – кандидат історичних наук, учений секретар Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», секретар Ради молодих учених університету;
Вовкодав С.М. – завідуючий науково-дослідного сектора «Музей космоса» Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»;
Лукашевич Ю.Л. − старший викладач кафедри професійної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;
Вовкодав В.О. – молодший науковий співробітник науково-методичного відділу охорони культурної спадщини Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», відповідальний секретар редакційної колегії.

ISSN 2523-4900

© Рада молодих учених університету
© ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

використання водних ресурсів у системі суспільного відтворення [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://cleanwater.org.ua/osnovni-tendentsiji-ta-zakonomirnosti-vykorystannya-vodnyh-resursiv-u-systemi-suspilnoho-vidtvorennya/.

УДК 504/2.13(477.64)

Валентина Иванова, Александр Непша, Яна Сугоняк
(Мелитополь, Украина)

ВЛИЯНИЕ ПРОЦЕССОВ ПОДТОПЛЕНИЯ НА ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ ТЕРРИТОРИИ КАМЕНСКО-ДНЕПРОВСКОГО РАЙОНА ЗАПОРОЖСКОЙ ОБЛАСТИ

Несмотря на то, что Запорожская область находится в зоне недостаточного увлажнения, процессы подтопления получили широкое развитие и существенно влияют на экологическое состояние территории и условия жизнедеятельности людей.

Ключевые слова: *подтопление, грунтовые воды, дренаж, орошение, экологическое состояние.*

Despite the fact that the Zaporozhye region is in the zone of insufficient moisture, the flooding processes are widely developed and significantly affect the ecological condition of the territory and living conditions of people.

Key words: *flooding, groundwater, drainage, irrigation, ecological state.*

Подтопление является одним из наиболее распространенных современных геологических процессов, развивается как в естественных условиях, так и под влиянием техногенных факторов. Развитие процесса подтопления приводит к неравномерному проседанию почв с последующей деформацией конструкций зданий и сооружений, снижение крепких характеристик грунтов и возникновения оползневых смещений на склонах, изменения химического состава почв (засоление), снижение эксплуатационной пригодности углубленных частей зданий и сооружений при их затоплении грунтовыми водами, снижение инфильтрационной способности грунтовой толщи и заболачивание территории, и, как следствие этого, ухудшение санитарных условий проживания населения, загрязнение питьевой воды, повреждения жилых и промышленных зданий, сооружений и инженерных сетей. Развитие процессов подтопления обусловлено природными (близкий уровень залегания грунтовых вод) или техногенными (подпор водохранилищ, потери по коммуникациям, засоренность канализационных систем и т.д.) факторами [7; 9; 10; 12].

Влияние процессов подтопления на общее экологическое состояние территории Запорожской области остается ощутимым. Существенную роль в их развитии играет и хозяйственная деятельность. Большинство оросительных и дренажных систем в результате реформирования аграрного сектора экономики переданы на баланс сельскохозяйственных предприятий и сельских

общин, которые из-за нехватки средств в местных бюджетах и отсутствие квалифицированных кадров не в состоянии обеспечить выполнение всех технических требований к их эксплуатации [3, с. 35–39; 4, с. 67–70; 8, с. 82–84].

По данным предыдущих годов подтопление в Запорожской области занимает площадь 0,01 тыс. км^2, пораженность территории составляет 0,04 %. Подтопление зафиксировано на территории 248 населенных пунктов (Рис. 1) [1; 5].

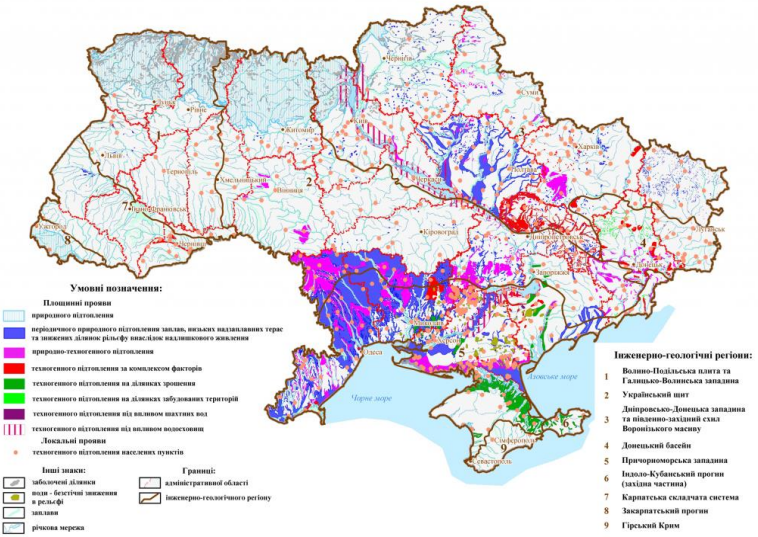

Рис. 1. Подтопление на территории Украины [5]

Повышение уровня грунтовых вод на урбанизированных территориях городов и поселков происходит, главным образом, за счет чрезмерной техногенной нагрузки, а природные факторы лишь усиливают это воздействие. Развития процессов подтопления способствует нарушение правил планирования и застройки территории, которые должны обеспечить своевременный водоотвод, состояние водопроводных и канализационных сетей [7; 11, с. 106–107].

Из-за заиления, особенно на территории населенных пунктов, русла малых рек значительно снизили свою дренирующую способность. Вызывает также беспокойство состояние гидротехнических сооружений и плотин, водопропускных труб и мостов на автодорогах и т.д. [2, с. 58–63].

В рамках Каменско-Днепровского района Запорожской области существует постоянная угроза подтопления населенных пунктов этого района из-за неудовлетворительной работы гидротехнических сооружений, предназначенных для защиты от подтопления сельских населенных пунктов и

сельскохозяйственных угодий Каменско-Днепровского района Запорожской области (Каменского пода).

Комплекс защитных сооружений Каменского пода защищает от затопления и подтопления водами Каховского водохранилища территорию площадью 6,7 тыс. га с населением 33 тыс. человек, проживающих в г. Каменка-Днепровская, с. Большая Знаменка, с. Водяное и других населенных пунктах [6].

Для предупреждения интенсивного развития процессов подтопления и возможного затопления значительных территорий Каменского пода первоочередным является обеспечение надежной работы имеющихся сооружений инженерной защиты: Каменской и Знаменской защитных дамб, противофильтрационных завес, скважин вертикального дренажа, западного и восточного сбросных коллекторов, перекачивающих насосных станций, которые находятся на балансе и обслуживаются Никопольским региональным управлением водных ресурсов, расположенным в Днепропетровской области. Указанное управление подчинено Днепровскому бассейновому управлению водных ресурсов [13].

Днепровским бассейновым управлением водных ресурсов в 2016 году разработан государственный инвестиционный проект «Реконструкция гидротехнических сооружений защитных массивов Днепровских водохранилищ». Общая стоимость реализации проекта составляет 1,289 млрд. грн., срок реализации – 180 месяцев [13].

В 2017 году в рамках государственного инвестиционного проекта «Реконструкция гидротехнических сооружений защитных массивов Днепровских водохранилищ» за счет государственного бюджета выполнены работы по объекту «Реконструкция Каменской и Знаменской компрессорных станций для защиты от подтопления Каменско-Днепровского района Запорожской области» в объеме 5167,10 тыс. грн. при запланированном финансировании – 7784,26 тыс. грн. [13].

В 2018 году предусмотрено выполнение мероприятий по повышению надежности работы Каменской и Знаменской противофильтрационных завес, Каменской и Знаменской компрессорных станций, устойчивости Белозерской, Каменской и Знаменской дамб [6].

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2016 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: рікhttp://undicz.dsns.gov.ua/ua/Analitichniy-oglyad-stanu-tehnogennoyi-ta-prirodnoyi-bezpeki-v-Ukrayini.html.

2. Воровка В.П. Еколого-географічні проблеми використання та відтворення гідроресурсного потенціалу Запорізької області / В.П. Воровка, О.А. Марченко, О.В. Непша // Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. – Херсон: П.П. Вишемирський, 2007. – С. 58–63.

3. Іванова В.М. Зрошення з Каховського магістрального каналу як елемент еколого-меліоративного навантаження на ґрунтові ресурси

Запорізької області / В.М. Іванова, О.В. Непша, О.М. Шелудько // Science, research, development, 29.04.2018-30.04.2018, Barcelona (Spain). – Warszawa: Sp. z.o.o. «Diamond trading tour», 2018. – С. 35–39.

4. Иванова В.М. Экологические аспекты орошения земель в Запорожской области / В.М. Иванова, А.В. Непша, Т.А. Сапун, Г.В. Тамбовцев // Сучасний світ як результат антропогенної діяльності: збірник матеріалів ІІ-ї Всеукраїнської наукової інтернет-конференції з міжнародною участю «Сучасний світ як результат антропогенної діяльності. – Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2018. – С. 67–70.

5. Інформаційний щорічник щодо активізації небезпечних екзогенних геологічних процесів за даними моніторингу ЕГП. – Київ: Державна служба геології та надр України, Державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України», 2017. – 100 с.

6. Екологічний паспорт Запорізької області за 2017 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://menr.gov.ua/news/32629.html.

7. Північно-Західне Приазов'я: геологія, геоморфологія, геолого-геоморфологічні процеси, геоекологічний стан: монографія / Л.М. Даценко, В.В. Молодиченко, О.В. Непша та ін., від. ред. Л.М. Даценко. – Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – 308 с.

8. Придьма А.Є. Загальна екологічна ситуація в Запорізькій області / А.Є. Придьма, В.М. Іванова // Актуальні проблеми вітчизняної науки: матеріали наук. конф. студентів та молодих вчених (Мелітополь, 15 травня 2018 р.). – Мелітополь: ФОП Однорог Т.П., 2018. – С. 82–84.

9. Прохорова Л.А. Поширення небезпечних екзогенних геологічних процесів на території Запорізької області / Л.А. Прохорова // Соціальні та екологічні технології: актуальні проблеми теорії та практики: матеріали X міжнародної інтернет-конференції, (Мелітополь, 24–26 січня, 2018 року)/за заг. ред. В.І. Лисенка, Н.М. Сурядної. – Мелітополь: ТОВ «Колор Принт». – С. 142–143.

10. Прохорова Л.А. Основные факторы антропогенного воздействия на земельные ресурсы Запорожской области // Л.А. Прохорова, А.В. Непша, Т.В. Завьялова // Сучасний світ як результат антропогенної діяльності: зб. матеріалів ІІ-ї Всеукр. наук. інтернет-конф. з міжнар. Участю. – Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2018. –С. 64–67.

11. Прохорова Л.А. Підтоплення території як природно-техногенна небезпека для. м. Мелітополь та Мелітопольського району / Л.А. Прохорова, С.В. Гришко, Т.В. Зав'ялова // Соціум і науки про Землю: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 22–24 вересня 2017 року м. Запоріжжя. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. – С. 106–107.

12. Прохорова Л.А. Якість поверхневих та підземних вод Запорізької області та її вплив на здоров'я населення / Л.А. Прохорова, О.В. Непша, Т.В. Зав'ялова // Збірник статей, тез і доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Філософія здоров'я – здоровий спосіб життя – здорова нація»/за заг. ред. Берегової Г.Д., Рупташ Н.В. – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2018. – С. 202–209.

13. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Запорізькій області у 2017 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.zoda.gov.ua.

УДК 502.521:631.452(477.64)

Олександр Непша, Дар'я Передерій
(Мелітополь, Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Земельному фонду Запорізької області притаманна певна двоїстість: з одного боку, в її ґрунтовому покриві переважають родючі чорноземні ґрунти, з другого – процеси деградації ґрунтів охоплюють практично всю її територію. В цьому важливу роль відіграють фактори, що пов'язані з використанням земель.

Ключові слова: *земельні ресурси, ґрунтовий покрив, земельний фонд, зрошувані землі, родючість ґрунту.*

The land fund of the Zaporizhzhya region has a certain duality: on the one hand, its soil is dominated by fertile chernozem soils, on the other – the processes of soil degradation cover almost the whole of its territory. In this important role is played by factors associated with the use of land.

Key words: *land resources, soil cover, land fund, irrigated land, soil fertility.*

Загальний земельний фонд Запорізької області становить 2718,29 тис. га. Переважну більшість з них – 2297,89 тис. га (84,5%) складають сільськогосподарські землі, з яких на сільськогосподарські угіддя припадає 2241,61 тис. га (82,5%) (з них рілля – 1903,58 тис. га). Площа лісів та інших лісовкритих земель в області становить лише 119,29 тис. га (4,4%), землі водного фонду – 174,94 тис. га (6,4%) [2; 9, с. 64−67; 14].

Надзвичайно високий рівень господарського освоєння земель Запорізької області обумовлений наявністю у земельному фонді угідь із родючими ґрунтами, високою щільністю населення та значною концентрацією продуктивних сил.

Зараз на території області налічується 76,46 тис. га сільськогосподарських угідь, які в першу чергу потребують консервації, з них: 55,01 тис. га – деградовані, 21,44 тис. га – малопродуктивні [5, с. 234−235].

Ґрунтовий покрив області представлений такими зональними ґрунтами як чорноземи звичайні мало-гумусні, чорноземи звичайні мало-гумусні малопотужні, чорноземи південні, темно-каштанові та каштанові. Вони розрізняються за умовами залягання, морфологічними ознаками та фізико-хімічними властивостями. В комплексі з зональними, особливо по південній межі області, широко представлені інтрозональні – солонці і солонцюваті ґрунти, рідше – солончаки [6, с. 95−97; 15, с. 269−278].